

CONFERÈNCIA A NUEVA ECONOMÍA FORUM “REFLEXIONS SOBRE EL PROJECTE DE NOU ESTATUT I EL SEU REFERÈNDUM”

Hotel Palace (Barcelona) – 31 de maig de 2006

Com a president del Parlament, per valorar el projecte que d' aquí a uns dies serà votat en referèndum, intentaré defugir comparacions entre estatuts o entre projectes d' estatut, que si el del 79 o el del 30 de setembre, ja que els qui som aquí sabem que escollir-ne un o altre no és una elecció neutra.

Plantejaré, en canvi, una pregunta que cal que ens fem d' entrada davant aquest referèndum, que ens pot servir per reflexionar en perspectiva i pensar en clau de país: per què es feia aquest nou Estatut? Dic que cal que ens la fem i que la responguem a l' hora de pensar en el referèndum, perquè, certament, el 18 de juny, no votem persones, ni governs, ni processos, però tampoc simplement un text.

El que votem és un text en funció de si creiem que servirà per resoldre una sèrie de qüestions, que són les que ens han portat a escriure l'.

L'elaboració d' un nou Estatut respon a una sèrie de mancances, de necessitats, que tenen una expressió concreta en l' acció de les nostres institucions i en la vida de les persones. Aquestes mancances i necessitats es donen en un context històric concret, de canvis, de noves realitats, i també, d' un esperit mobilitzador de la societat catalana, que els darrers temps no havia dubtat a mostrar la seva disconformitat, la seva veu, davant l' intent de transvasament de l' Ebre, de l' assassinat d' Ernest Lluch, de la guerra de l' Iraq...

És cert que l'elaboració d' un nou Estatut es va endegar per moltes raons, algunes, molt comentades, en clau d' estratègies de partits, vinculades als canvis de majories polítiques a Catalunya i a l' actitud del

Govern d'Aznar en la seva segona legislatura. Estratègies que tant preocupen els opinadors, els tertulians, els militants i els dirigents dels partits, i tan poc la majoria de la ciutadania més enllà de donar conversa de cafè.

Perquè sí, hi havia raons estratègiques, però les raons importants, les raons de fons, de país, les que sí que importen a les persones perquè acaben incidint en el seu dia a dia i de les quals tothom parlava a l'inici del procés es poden sintetitzar en:

1) El finançament. La necessitat de posar fi a l'opacitat del sistema actual i al dèficit fiscal de Catalunya amb l'Estat, allò que per a la ciutadania es tradueix en «què passa amb els nostres diners?»

Parlo de la realitat del ciutadà que cada dia sent que aquí vivim molt bé i som la mar de rics, però mira el compte bancari i veu que té problemes per arribar a final de mes, i surt de Catalunya i no ha de pagar peatges i li diuen que som uns insolidaris i torna a casa amb la sensació que algú li està prenent el pèl amb els impostos i el finançament. I quan no et refies de qui t'administra els diners, el que vols és garantir com a mínim que siguis tu qui signa els talons.

Alguns càlculs fets per economistes de prestigi i de diferents conviccions ideològiques, parlen de 1.800 € per persona que no retornaven a Catalunya, que es diluïen com el sucre en el cafè de les despeses de l'Estat a altres comunitats autònomes.

2) Competències. El fre al progrés i al desenvolupament del país que comporten les mancances d'autogovern.

Traduint novament el concepte a la realitat quotidiana, parlo dels empresaris, o el grup de veïns, que demanen l'arribada d'una línia de tren o de metro, que volen millors infraestructures, que reclamen polítiques públiques que requereixen grans inversions i/o el vistiplau competencial d'un ministeri o de més d'un.

I els empresaris, els veïns, veuen que passen els anys i que s'amplien altres aeroports de l'Estat, que es construeixen altres línies de metro, i no les que ells fa anys que esperen.

I en aquestes mancances d'autogovern hi havia un «pecat original» de l'anterior Estatut, que no va «blindar» les competències, que han estat progressivament laminades per l'Estat des de la famosa LOAPA, i que d'ençà que tenim democràcia s'ha traduït en més de 1.300 conflictes competencials entre l'Estat i les comunitats autònomes. Aquests 1.300 conflictes són per si sols una bona raó per fer unes quantes reformes.

3) El famós redefinir «l'encaix», l'estatus de Catalunya, el tipus d'interlocució amb l'Estat i la presència pròpia a la Unió Europea. Adaptar la realitat de la Catalunya nació a un estat que fos descentralitzat, no sols administrativament, sinó també en poder i capacitat de decisió; per tant també financerament. És a dir, normalitzar administrativament i jurídicament la realitat social plural en què vivim, tant pel que fa a Catalunya com a l'Estat espanyol.

Al costat d'aquestes tres raons, apareixien les que són òbvies: adaptar el text anterior a les noves realitats, desconegudes fa vint-i-cinc anys, o simplement incloure els avenços legals que s'havien fet més enllà de l'anterior text, com el de la llengua.

Tres pilars per tant: el finançament, les competències, i, a cavall dels dos anteriors, l'avenç en l'autogovern i el reconeixement de la identitat, que la majoria dels partits catalans assumeixen com a necessitat pròpia dels temps de la globalització i que es correspon amb la voluntat històrica de la nació catalana.

S'han sostingut aquests tres pilars? S'ha donat resposta al que necessitava el país? O, fent referència a un exemple que he utilitzat força, és aquest l'òbrega que ens cal perquè els nostres governs, els dels propers anys, responguin als reptes i a les demandes de la

ciutadania?, perquè en treguin el contingut en forma de polítiques públiques?

Respondre amb contundència aquestes qüestions posaria en joc la meva neutralitat d'avui. Però sí que puc dir, i això explica que hi hagi diferents posicionaments tant al Parlament com en la societat catalana, que tant en el tema del finançament com en el del blindatge de les competències, en l'actual projecte d'Estatut hi ha avenços, però també molts dubtes, amb l'agreujant de no poder aclarir què representarà el nou model de finançament. Sobre aquest fet hi ha desconeixement i versions contradictòries entre els mateixos que avalen l'acord, però no hi ha informació clara de si al final del camí disposarem o no de més recursos, ni de si es corresponen amb les necessitats creixents de les noves competències.

I si algú pensa que aquesta no ha estat una descripció neutra, només una cita: el president Pujol, el 8 de maig de 2003, publicava un article titulat «Per un nou Estatut (per què el necessitem i com el volem)». Hi acabava fent una llista de deu grans objectius «molt principals».

El primer era el de trencar el concepte de l'homogeneïtzació autonòmica, perquè no respon a la realitat i perquè perjudica molt Catalunya.

El segon, que havia de quedar clar el caràcter nacional de Catalunya.

El tercer feia referència a un pacte particular de Catalunya amb la resta de l'Estat. Reconèixer l'existència d'una part diferenciada dintre d'Espanya.

Bé, els he proposat reflexionar sobre els objectius que hi havia sobre la taula fa dos anys i mig.

Sense aturar-m hi en excés, voldria fer també esment del procés. Abans de tot, fixem-nos en el nom –encara que no faci la cosa–, el nom «popular» de tot aquest procés: «el nou Estatut». Del nom ja es desprèn

que s'aspirava a alguna cosa més que a retocar el que teníem, a alguna cosa més que a modernitzar-lo per passar una ITV de les necessitats polítiques dels nostres temps.

Plantejàvem una cosa ben nova, perquè els grans canvis dels darrers temps (la globalització, la revolució de les tecnologies de comunicació i informació, les noves onades migratòries), han fet del món, d'Europa, de Catalunya, realitats noves, diferents de les que hi havia fa només uns anys. Noves realitats, nous reptes: calien noves eines. Cal tenir en compte aquest factor, aquest context de dinàmiques globals, històriques.

Es va iniciar, doncs, una tasca monumental: intentar adaptar a les noves realitats el marc institucional i competencial català, el sistema de finançament, sense sortir del marc estatal existent.

Primer, ens havíem de posar d'acord. Perquè al llarg de molts mesos de l'any passat semblava impossible conciliar les diferents visions de Catalunya. Som un país plural i, com passa amb els governs plurals, això comporta algunes dificultats, però també molts valors positius i moltes virtuts.

Va costar molt, però en va sorgir el famós text del 30 de setembre. Aquell text no era ni de bon tros una proposta de màxims, però s'hi havia arribat amb consens, amb el consens del 90 per cent dels diputats del Parlament.

Suposàvem que el marc estatal era flexible. La Constitució ho és i molt. Però les cadenes que l'interpreten, no. Això, ja ho sabíem, i comptàvem amb la força de la unitat.

Qui no recorda el moment que Mas, de Madre i Carod van presentar i defensar junts a les Corts el text aprovat pel Parlament? Va començar el soroll dels que rebutjaven la nostra proposta, el soroll dels interessos, partidistes uns, econòmics altres, que cridaven a la defensa de la pàtria

espanyola, com si algú l'hagués atacada. Tant els feia el text en qüestió. De fet, alguns encara criden. Tant els fa el text.

I acabo aquí el relat del procés, perquè aquí es trenca la unitat. Un cop més va funcionar el truc del policia bo i el policia dolent. No em correspon a mi jutjar qui ho va fer millor o pitjor, bé o malament, ni posar els adjectius que s'han anat repartint aquests mesos a cadascú.

Sí que vull, en canvi, fer una altra reflexió. Una crítica als valors polítics negatius que han impregnat el debat de l'Estatut, del referèndum, i que han amagat tant l'acció del legislatiu com la del Govern.

Fa un mes, com a president del Parlament, vaig escriure en un article que la política no s'acabava en Maquiavel ni en Lampedusa. Reclamava atenció per la feina, la molta feina que estaven fent les diputades i els diputats del nostre Parlament; feina que incidia i incideix en el dia a dia de les persones.

Ho feia, i hi insisteixo avui, perquè amb tant debat sobre l'Estatut i tantes crisis d'imatge del Govern catalanista i d'esquerres, no s'ha escoltat cap reconeixement a l'acció legislativa, que és la dels representants del poble, tant dels que donen suport al Govern com també dels de l'oposició.

I per mantenir la neutralitat no faré extensiva aquesta reflexió a l'acció del Govern. Però sí que m'agradaria, per una qüestió de cultura política, que la ciutadania pogués diferenciar sense dificultats les qüestions d'imatge de l'acció política i de gestió d'un govern, és a dir, en certa manera, que distingís entre la propaganda i els continguts, entre les paraules i els fets, una distinció gens gratuïta en els temps de l'anomenada societat de la informació.

Parlava de Maquiavel perquè, en el debat, els reptes i les necessitats de país, els problemes de les persones a què feia referència al principi, han quedat en segon terme. Sembla que l'important de l'Estatut sigui quin polític guanya opcions electorals i qui en perd, que l'important dels

acords o els desacords per l'Estatut sigui ocupar o no la centralitat de l'espai electoral. I això fa que recordi el president Rigol, que en aquells moments de desacords de l'any passat, d'abans de l'estiu, parlava de la crisi de credibilitat entre els polítics, i entre ells i la societat.

D'allí es va passar a l'acord, al consens, i a la il·lusió de tota una nació, que en aquell moment es va emocionar i es va sentir orgullosa dels seus representants polítics.

Vam aconseguir el consens entorn d'un text ambiciós. Però els interessos particulars, les lluites pel poder, s'han acabat imposant en tot aquest debat, i ara la societat catalana es mostra dividida, si no esgotada, davant tota aquesta qüestió, davant la perspectiva de trobar-se al final d'un camí de canvis que, com a mínim, ha deixat alguns dubtes i interrogants que *a posteriori* caldrà resoldre de manera clara.

I en aquest punt en què la mirada a curt termini no sembla gaire il·lusionant, vull llançar un missatge que alguns consideraran positiu, i que jo crec que és simplement realista, si es mira més enllà, amb una perspectiva més àmplia, de més durada.

Estem assistint, tot just, a l'obertura d'un procés. Aquesta legislatura no ha significat la modificació global de les regles del joc. Les resistències dels poders teixits a l'ombra centralista s'han demostrat fortes, i la seva capacitat d'influència en el conjunt de l'Estat, inclosa Catalunya, molt alta.

Però sí que s'ha iniciat una dinàmica de canvis que, entre altres, a Catalunya portarà a l'ampliació i l'aprofundiment de l'autogovern. Independentment del nou Estatut, el seu procés no tanca una etapa, obre un cicle.

El 79-80, amb l'Estatut i la recuperació de les nostres institucions d'autogovern, se'n va iniciar un, de cicle, que ens va portar fins a principis del segle XXI. Però el nou segle anuncià l'esgotament d'aquella etapa, la necessitat d'una nova fase de canvis, sovint tan ràpids, sovint

tan importants, que en viure ls no som prou conscients de la dimensió que tenen.

El Govern catalanista i d'èsquerrres, i l'inici del procés de l'Estatut, el conjunt d'aquesta legislatura, són, doncs, la primera expressió d'aquesta nova etapa per a Catalunya. Una etapa molt més complexa que l'anterior, perquè el món actual també ho és, per això la Proposta d'Estatut és més llarga i més complicada, però en aquesta major complexitat, també hi ha majors oportunitats, majors reptes.

Els ritmes, les dificultats, l'impuls d'aquesta nova etapa, vindran força determinats pel referèndum del 18 de juny.

Compte: ni el «sí» ni el «no» no tanquen cap porta. Simplement, posaran les coses més fàcils o més difícils a uns i altres.

La ciutadania expressarà la seva voluntat sobre la qüestió que se li planteja, i el resultat no ha de fer por a ningú.

Evidentment no analitzaré les conseqüències d'una victòria del «sí» o del «no», perquè les hipòtesis al respecte tampoc són neutres. Com de fet s'ha pogut escoltar i llegir aquests dies, i encara més durant els propers dies de campanya, les aspiracions de major autogovern de Catalunya són presents en el «sí» i en el «no»; també en negatiu, podem sentir arguments que assenyalen que tant el «sí» com el «no» seran utilitzats contra les aspiracions de Catalunya. I segurament tothom té la seva part de raó.

Ja els he dit que no entraria en els arguments del «sí» o del «no»; confio en el pensament lliure de la ciutadania.

En canvi, voldria fer referència a un resultat que serà important, i sobre el qual sí que puc parlar amb certa llibertat: el resultat de la participació. Perquè hi ha dubtes, hi ha preocupació. Hi ha el temor que hi hagi una participació baixa.

Ja hi ha qui diu que això també seria utilitzat contra Catalunya, o que una alta abstenció seria un fracàs per a Catalunya. I aquí cal fer una advertència per defugir costums heretats com confondre el país amb persones, partits o institucions: no afegim ara textos a la llista. Aquest serà un text del país quan s'aprovi en referèndum, no abans.

Jo recomano de manera entusiasta..., encoratjo a participar en el referèndum. Crec que hem d'assumir, com a ciutadans, les nostres responsabilitats democràtiques. És un dret que ha costat massa per no exercir-lo. I si la ciutadania no l'exerceix, caldrà plantejar-se per què no ho fa.

No val l'argument que la ciutadania mai no ha tingut interès en tot aquest procés. Perquè, si haguéssim mantingut la unitat del 30 de setembre, l'orgull i l'emoció de la presentació conjunta al Congrés per part de Mas, de Madre i Carod, si haguéssim pogut conservar aquella il·lusió, hi hauria algú preocupat per la participació?

Per tant, si la participació no és la que hauria de ser en una qüestió tan important, caldrà preguntar-se'n les raons, caldrà trobar on hi ha l'error i també saber on hem de buscar el problema.

Si hi ha una abstenció alta, no serà el moment de culpar-se els uns als altres, tot i que es farà. No serà un bon dia per als que ho situen tot en mapes electorals. Serà un dia per assumir tots plegats responsabilitats. Tots plegats, polítics i societat. I compte quan dic assumir responsabilitats, no vull que se'm malentengui, no suggereixo dimissions ni renúncies de persones. Em refereixo a dinàmiques, impulsos, valors negatius instal·lats en la política catalana, als quals abans feia referència, i que ens cal desterrar a favor de la salut de la nostra democràcia, del progrés, de l'entesa, de la convivència, i de l'avenç social del conjunt de la nació catalana.

A això em refereixo. Però aquesta, els recordo, és només una hipòtesi del que pot passar, i que desitjo sincerament, de tot cor, que no passi.

Seria molt bo per al país, seria magnífic per a la qualitat de la nostra democràcia aconseguir una gran participació en el referèndum de l'Estatut.

Sigui quin sigui el resultat, la vida continua. I, per tant, l'important, el més important, continuarà sent resoldre els problemes de les persones, atendre les demandes del nostre poble.

En l'escenari del dia 19 de juny caldrà aprofitar els instruments de què disposem. Caldrà tirar endavant els projectes pendents, encarar els reptes que ens esperen. Mirar cap al futur.

I en aquest mirar endavant, cap al futur, vull destacar quatre qüestions:

1) Unitat en els grans temes

Si ha guanyat el «sí», caldrà desenvolupar els continguts del nou Estatut. Tothom hi tindrà dret, perquè aquest serà ja l'Estatut de tots, i aprofitar els nous marges esdevindrà deure i obligació de totes les forces polítiques catalanes que assumeixen la necessitat d'aprofundir en l'autogovern. Caldrà unitat de nou.

Si guanya el «no», opció que també hem de considerar com a escenari, malgrat les dificultats que hi haurà en primera instància de relació i de trobar elements comuns en l'acció política, caldrà fer l'esforç de retrobar la unitat del 30 de setembre i del 2 de novembre per encarar el futur. Saber cap on hem d'anar, plegats, perquè només plegats podrem trobar el camí d'avenç de l'autogovern. Saber interpretar el missatge de la societat catalana no serà fàcil. És en aquests moments quan es valora la unitat de les forces polítiques.

Unitat, doncs, passi el que passi i costi el que costi.

2) Recuperar el diàleg

Ara vivim temps polítics de monòlegs en paral·lel, tancats. Ens cal recuperar el diàleg, escoltar sense prejudicis, sense estigmes de sortida. No fer-ho és malmetre la pluralitat i la riquesa de pensament d'un país.

I si ens tornem a escoltar sense desconfiança, podrem reconstruir els ponts caiguts que han de permetre compartir projectes i reptes de futur.

3) Implicar la societat

Tenim una societat viva, inquieta, que ha de ser al capdavant dels reptes de país. La nostra democràcia hauria de ser ja prou madura per assumir-ho. Com he repetit sovint en altres ocasions, ja ha quedat enrere l'era de les piràmides. Vivim temps de descentralització, de xarxes, d'una complexitat que ens pot fer més forts, més eficients davant els reptes.

4) Ens cal situar Catalunya al món, en aquest nou món globalitzat

Aprofitar les oportunitats que les noves realitats ens ofereixen. Els experts ens diuen que, en el nou escenari global, els més competitius són els països petits que es mouen cap a l'exterior, treballant i pensant sense fronteres i cercant a la resta del món mercats, tecnologia i capital.

Per acabar, vull insistir en un missatge: ni aquest projecte d'Estatut, ni aquest referèndum, independentment del resultat, no tanquen res, no són el final, sinó que formen part del principi d'un nou cicle.

Amb aquesta legislatura, amb el canvi de majories al Parlament, amb les mobilitzacions de la societat catalana, es va visualitzar l'inici d'aquest procés de transformacions, de canvis, entre els quals aquest procés estatutari tan sols és un pas més.

De segur que l'en seguiran d'altres, perquè la Catalunya d'ara, l'Europa d'ara, el món d'ara, no és el de fa uns anys. I aquest temps de canvis és imparable. Darrere aquest procés vindran modificacions de la Constitució, canvis obligats en l'estructura de l'Estat, en el mateix Senat, més canvis en el sistema de finançament de Catalunya, en lleis bàsiques de l'Estat, i a Catalunya fan cua el nou ordenament territorial, la vertebració del territori i la llei electoral i, segurament, la pressió social obligarà a fer importants canvis en qüestions com l'habitatge, la immigració, el tractament de la dependència o la seguretat. I el país continuarà endavant, perquè el món continua endavant, i segur que no ens quedarem enrere.

Tenim el futur a les nostres mans, tenim, totes i tots, molta feina per endavant. I davant el futur, valgui aquella famosa cita d'Arthur C. Clarke: «L'única possibilitat de descobrir els límits del que és possible és aventurant-se una mica més enllà, cap a l'impossible».

Moltes gràcies.